

O sudjelovanju dubrovačkih brodova u pomorsko-ratnim operacijama Republike Genove

Poslije oslobođenja od vlasti Venecije (1358. g) Dubrovnik je bio, stjecajem ekonomsko-političkih okolnosti, prirodan saveznik Genove u borbi protiv Venecije koja im je bila zajednički suparnik, odnosno pomorsko-trgovački konkurent. Međutim, tokom XIV i XV stoljeća Republika Genova je počela osjetno nazadovati tako da je do sredine XVI stoljeća izgubila svoje zadnje kolonije na Levantu te time prestala biti značajna političko-ekonomska sila na Mediteranu i to baš u vrijeme kad se Dubrovnik počeo naglo ekonomski uzdizati, zauzimajući sve više neutralni stav u sukobima evropskih zemalja na Mediteranu. Iz tog su razloga dubrovački brodovi samo dva puta sudjelovali u pomorsko-ratnim operacijama Republike Genove i to u XIV stoljeću u ratu protiv Mlečana i u XVI stoljeću u borbi protiv Turaka, u vrijeme kad je dubrovačka vlada još mogla računati na političku pomoć Republike Genove u zaštiti njezinih pomorsko-trgovačkih interesa po Mediteranu. No bez obzira na postepeno političko slabljenje Genove, Dubrovnik su povezivali s tom Republikom i u kasnijim stoljećima u prvom redu ekonomski faktori a uz to i zajednička težnja da suzbiju mletačku supremaciju na Jadranu i Levantu.

Tokom druge polovine XIV stoljeća Genova je nastojala da sačuva svoje preostale kolonije na Levantu i to na otocima Sciu i Cipru što je dovelo do oružanih sukoba s Venecijom. Ratovi protiv Mlečana naveli su Genovu da uđe u politički savez sa ugarsko-hrvatskim kraljem, a poslije oslobođenja Dubrovnika od vlasti Venecije i do jačeg kontakta s ovom našom malom jadranskom državom. Godine 1378. došlo je do ponovnog rata ugarsko-hrvatskog kralja i njegove saveznice Genove protiv Mlečana. Rat je trajao sve do 1381. g. kad je zaključen mir u Torinu kojim su bile potvrđene sve odredbe zadarskog mira. U ovom su ratu Dubrovčani bili na strani ugarsko-hrvatskog kralja i Genove, pa kad je genoveško brodovlje došlo u Jadransko more Dubrovnik je postao jedno od njegovih glavnih uporišta. U ovom je ratu Dubrovnik sudjelovao ne samo iz obaveze prema ugarsko-hrvatskom kraljevstvu već i iz razloga što je držao da svako slabljenje Venecije odgovara i njegovim interesima. Flota Genove koja je 1379. uplovila u Jadran sastojala se od 77 brodova; njima su se pridružile i dvije dubrovačke galere kojima je zapovijedao dubrovački kapetan M. Gjorgjić. Ova se flota sukobila sa mletačkom mornaricom. U prvom sukobu Mle-

čani su pretrpjeli prilične gubitke, a Genovljani su se sklonili sa svojom flotom u luku Chioggia. Da bi se osvetili za pretrpljene gubitke Mlečani su se poslužili lukavošću te napunili dva velika broda kamenjem i potopili ih u spomenutu luku zatvorivši time izlaz brodovima Genove. M. Gjorgjić je vješto izbjegao ovo opkoljavanje, upozorivši prethodno na opasnost Genovljane koji ga nisu htjeli poslušati pa su doživjeli poraz. Dubrovčanin M. Gjorgi nanio je u ovom ratu svojim brodovima mnogo štete Mlečanima, naročito u Dalmaciji i Istri. Koliko je značajnu ulogu odigrao ovaj Dubrovčanin u tim borbama na strani protumletačke koalicije potvrđuje nam i činjenica da je nakon toga rata vlada Genove uputila naročite izlaslanike u Dubrovnik koji su se zahvalili dubrovačkoj vladi na pruženoj pomoći pod rukovodstvom M. Gjorgjića. Zbog naročitih zasluga u borbi protiv Mlečana njemu i njegovim nasljednicima dodijeljeno je genoveško plemstvo kao i pravo da iznad ranijeg grba obitelji Gjorgjić, koji se sastojao od kosih pruga crvene i plave boje, postave i grb Republike Genove, crveni križ na bijelom polju. Pored toga vlada je Genove u znak zahvalnosti i prijateljstva dodijelila razne povlastice dubrovačkim pomorcima i trgovcima na svom području koje su oni koristili naročito u kasnijim stoljećima prilikom uspona dubrovačke pomorske trgovine po Mediteranu.

Više od jednog stoljeća kasnije, u XVI stoljeću, nalazimo ponovo dubrovačke brodove u sastavu flote Genove, ovog puta u borbi protiv Turske. U mornarici A. Dorie, poznatog pomorca iz Genove, koja je postizala znatne uspjehe u borbi protiv Turaka našlo se već 1532. g. i nekoliko dubrovačkih trgovačkih brodova. Kako je dubrovačka vlada željela sačuvati najbolje prijateljske odnose sa Španjolskom i Genovom te ujedno izbjeći svaki i najmanji povod sukoba s Turskom, upućen je zbog tih brodova u kolovozu 1532. g. u Genovu dubrovački poslanik Gj. Palmotić da zatraži od A. Dorie otpuštanje svih dubrovačkih brodara jer su se Dubrovčani bojali osvete Turaka. Gj. Palmotić je trebao, uz pomoć dubrovačkog konzula u Genovi, da predoči A. Doriji svu opasnost koja može da nastane za Dubrovnik ako Turci doznaju da ima dubrovačkih brodova u genoveškoj mornarici. Sudjelovanje dubrovačkih brodova, koji su uglavnom prenosili vojsku i hranu iz Italije, Napulja i Genove, na Peloponez za potrebe Genove i Španjolske, nije se moglo dugo kriti pa je dubrovačka vlada sredinom 1533. g. za-

ključila da o tome obavijesti Turke i da im prikaže kao da je A. Doria sve dubrovačke brodove silom uhvatio i sa sobom odveo. O tome je Porta obaviještena početkom 1534. g. preko dubrovačkih poklisara koji su nosili harač u Carigrad, pa je tom prilikom Turcima prikazano kao da se radilo samo o jednom dubrovačkom brodu koji je uhvaćen negdje u vodama Sicilije kad je onamo plovio da iz Trapana donese sol u Dubrovnik. S vremenom je pitanje sudjelovanja dubrovačkih brodova u genoveško-španjolskoj mornarici izgubilo na značenju, i time palo u zaborav tim više jer je Dubrovačka Republika već ranije priznala zaštitu Porte (1526. g.) i putem poklisara harača redovno dostavljala harač u Carigrad.

Na kraju je potrebno naglasiti da su spomenutim sudjelovanjem dubrovačkih brodova na strani Genove u ratu protiv Venecije, u drugoj polovini XIV stoljeća, Dubrovčani željeli, poslije oslobođenja od Mletačke vlasti, ne samo da ukažu kako se nalaze pod zaštitom ugarsko-hrvatskih vladara, već da su i u prijateljskim odnosima sa Republikom Genovom, suparnicom Venecije na Mediteranu, a sve u cilju da što jače potvrde svoju nedavno stečenu samostalnost u međunarodnim odnosima. Drugim sudjelovanjem dubrovačkih brodova u pomorskim operacijama na strani Genove, ovog puta protiv Turske u prvoj polovini XVI stoljeća, Dubrovčani su nastojali da očuvaju i nadalje bliske i prijateljske odnose sa Republikom Genovom koja je već tokom XV stoljeća postala za njih značajno pomorsko-trgovačko, financijsko i diplomatsko uporište kao i za njihove brodove i trgovinu po Mediteranu, naročito po njegovom zapadnom dijelu. Oslabljena Republika Genova u XVI stoljeću, gubitkom kolonija na Levantu, nije više vodila pomorsko-ratne operacije po Mediteranu već se prepustila pomorsko-trgovačkom poslovanju u kojem su sa svojim brodovima sudjelovali i Dubrovčani, naročito tokom XVI i u drugoj polovini XVIII stoljeća, zbog čega je stroga dubrovačka neutralnost odgovarala kako ekonomskim interesima Republike Genove tako i samom Dubrovniku.

Smatram da je bilo vrijedno spomenuti ova dva slučaja sudjelovanja dubrovačkih brodova u pomorskim akcijama Genove na Mediteranu jer i sitne zabilješke doprinose boljem upoznavanju bogate prošlosti starog Dubrovnika i Dubrovačke Republike. Spomenimo također da su Dubrovčani, kao prijatelji Španjolske, svojim brodovljem sudjelovali i u »nepobjedivoj armadi« koju je Španjolska opremila da slomi englesku moć na moru. Englezi su međutim 1588. g. porazili španjolsku mornaricu i time Španjolsku izbacili sa trona svjetske pomorske velesile, pa su s propašću »nepobjedive armade« potonule i nade Dubrovčana vezane za veličinu i dominaciju Španjolske, a pogotovo nade da će se probiti na bogato španjolsko tržište Novog svijeta. Tokom XVII stoljeća nastaje opća kriza u pomorskoj-trgovini po Mediteranu, što se odrazilo i na Dubrovnik, dok se u drugoj polovini XVIII stoljeća dubrovačko pomorstvo opet uzdiže orijentirajući se na brodarenje između raznih mediteranskih luka. Dubrovnik je povezivao s Republikom Genovom i nadalje sve do njezinog ukidanja, u prvom redu ekonomski faktor, pa je iz tog razloga za Dubrovčane bilo veoma značajno očuvanje stroge neutralnosti. Ova je dubrovačka neutralnost omogućila uspješnu konkurenciju drugim pomorskim zemljama na Mediteranu, ali je ujedno isključila bilo kakvo sudjelovanje dubrovačkih brodova u pomorskim operacijama drugih, pa makar i prijateljskih zemalja.

Bilješke:

S. Razzi, La storia di Ragusa, Ragusa 1903. g., str. 70-73., **J. Luetić**, General mora Gjorgjić Mato, »Jug. mornar«, br. 10/VI, 1950. g., str. 345-346.; **Isti**, Dubrovački galijun druge polovine XVI stoljeća, »Anali« Hist. instituta JAZU., br. VI-VII, Dubrovnik 1957/58. g., str. 132.; **J. Radonić**, Dubrovačka akta i povelja, knj. II, sv. I, Beograd 1953. g., str. 214, 309-310.; **V. Novak**, Učešće dubrovačke flote u španjskoj »nepobjedivoj armadi«, Zgodovinski časopis, Kosov zbornik, Ljubljana 1953. g., str. 604; **I. Mitić**, Dubrovački konzulati u Španiji i Portugalu, »Anali« Hist. instituta JAZU., br. VIII-IX, Dubrovnik 1960/61, str. 597.